

Załącznik 6.
do pisma GKZ z dnia 19.11.2021 r., znak: DOZ-KiNK.070.15.2021

ANEKSY

Aneks 1.

Pojęcia wykorzystane przy opracowywaniu zaleceń do opracowania dokumentacji studialnej i projektowej dla parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni

Zabytek – w tym park zabytkowy – to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Źródło definicji: art. 3 pkt 1) u.o.z.o.z.

Ogród – „Najogólniej mówiąc ogród to miejsce uprawy roślin, w tym drzew, krzewów, ziół, kwiatów itp., głównie w celach ozdobnych, z zastosowaniem określonych zasad kompozycyjnych dotyczących dyspozycji przestrzennej całości ogrodu i jego elementów, z wydzieleniem jednakże (...) fragmentów przeznaczonych do użytkowej uprawy roślin (...). Przybiera cechy kompozycyjne charakterystyczne dla epoki, także dla typu funkcjonalnego i treściowego (...). Sama nazwa «ogród» wiązana jest z podstawową cechą najstarszych ogrodów, stanowiących zawsze obszar ściśle wydzielony i otoczony murem izolującym ogród od otaczającego go świata”.

Źródło definicji: Siewniak M., Mitkowska A., *Tezaurus Sztuki Ogrodowej*, Warszawa 1998, s. 165.

Park – „odmiana kompozycji ogrodowej, w ramach zasadniczego w sztuce ogrodowej podziału na ogrody i parki. Najogólniej mówiąc charakteryzuje się w porównaniu z ogrodem znacznie większym obszarem przeznaczonym dla kompozycji roślinnej, zacieraniem się granic zespołu komponowanego i terenów sąsiednich, a przynajmniej mniej wyrazistym w sensie krajobrazowym ich wytyczeniem w terenie, także optycznym i funkcjonalnym wiązaniem krajobrazów przylegających do parku z zespołem samego parku (...)”.

Źródło definicji: Siewniak M., Mitkowska A., *Tezaurus Sztuki Ogrodowej*, Warszawa 1998, s. 177.

Ogród historyczny – „stanowi kompozycję architektoniczno-roślinną, która – z punktu widzenia historii lub sztuki – posiada wartość ogólnospołeczną. Jako taka jest ona uznana za zabytek. Ogród historyczny jest kompozycją architektoniczną, której materiał podstawowy stanowi roślinność, a więc materiał żywy podlegający zniszczeniu i odrodzeniu. Jego wygląd jest wynikiem stałej równowagi pomiędzy rozwojem i zanikaniem natury zgodnie z rytmem przemijania pór roku, a wolą artysty i umiejętnym działaniem mającym na celu jego utrwalenie”.

Źródło definicji: art. 1 i art. 2 Karty Florenckiej.

Kompozycja – „jednolita całość wizualna, świadomie uzyskana w dziele sztuki, dzięki harmonijnemu akcentowaniu i kontrastowaniu środków wyrazu. (...) Nie istnieją zdecydowane reguły kompozycji, ostatecznie liczy się jedynie wola artysty, która jednak może podlegać obowiązującym w danej epoce kanonom lub modom”.

Źródło definicji: Winzer F., *Słownik Sztuk Pięknych*, Katowice 2000.

Kompozycja ogrodu – „kompozycja architektoniczna ogrodu historycznego obejmuje: jego rozplanowanie wraz z rzeźbą terenu, zespoły roślinne, ich rodzaje, rozmiary, grę kolorów,

ich zgrupowanie zróżnicowanie wysokości w każdej z grup, elementy konstrukcyjne i dekoracyjne, wody ruchome i stojące, w których odbija się niebo”.

Źródło definicji: art. 4 Karty Florenckiej.

Autentyczność ogrodu historycznego – „dotyczy w jednakiej mierze jego rysunku i wielkości poszczególnych jego części, jak i jego dekoracji [*decorative features*], wyboru roślin lub minerałów [*inorganic materials*], z których się składa”.

Źródło definicji: art. 9 Karty Florenckiej.

Badania konserwatorskie (definicja ustawowa) – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich.

Źródło definicji: art. 3 pkt 9 u.o.z.o.z.

Badania konserwatorskie (definicja ekspercka) – gromadzenie pełnej wiedzy o obiekcie przy pomocy warsztatu badawczego nauk humanistycznych, przyrodniczych, technicznych oraz specjalistycznych metod konserwatorskich, z preferencją dla metod nieniszczących. Badania mają na celu identyfikację obiektu, rozpoznanie historii, funkcji, dokonanie analizy formalnej i stylistycznej, rozpoznanie symboliki, znaczenia i wartości (przeszłych i obecnych), rozpoznanie i udokumentowanie budowy technicznej, użytych materiałów i zastosowanych technologii, ewentualnych przekształceń i nawarstwień, określenie stanu zachowania i sformułowanie diagnozy konserwatorskiej. Wszechstronne, pełne, interdyscyplinarne rozpoznanie i poznanie dobra kultury jest warunkiem poprawności diagnozy, a następnie decyzji konserwatorskich.

Źródło definicji: Rouba B. J., *Projektowanie konserwatorskie*, Ochrona Zabytków 2008/1, s. 57.

Prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.

Źródło definicji: art. 3 pkt 6 u.o.z.o.z.

Konserwacja zabytków – podstawą konserwacji zabytków architektury jest (ich) stałe utrzymanie.

Źródło definicji: art. 4 Karty Weneckiej.

Utrzymywanie i konserwowanie ogrodu historycznego – „jest podstawową działalnością z natury rzeczy stałą. Ponieważ zasadniczym materiałem jest tu roślinność – obiekt będzie utrzymywany poprzez wymianę punktową, a w działaniu długoterminowym poprzez cykliczne odnawianie (przycinanie i sadzenie już wyhodowanych roślin)”.

Źródło definicji: art. 11 Karty Florenckiej.

Prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań.

Źródło definicji: art. 3 pkt 7 u.o.z.o.z.

Restauracja zabytków – „proces restauracji jest działaniem wysokospecjalistycznym. Jego celem jest zachowanie i ujawnienie estetycznej oraz historycznej wartości zabytku architektury, a opiera się on na poszanowaniu oryginalnej substancji i autentycznych dokumentów. Proces ten musi zakończyć się w miejscu, gdzie zaczynają się domysły. W takiej sytuacji ponadto, jakakolwiek dodatkowa praca, która jest niezbędna, musi być odróżnialna od zabytkowej kompozycji architektonicznej i ma nosić znamię współczesności. W każdym

przypadku restauracja ma być poprzedzona badaniami archeologicznymi i historycznymi, które muszą również towarzyszyć prowadzonym pracom”.

Źródło definicji: art. 9 Karty Weneckiej.

Restauracja i restytucja ogrodu historycznego [rekonstrukcja - reconstruction] – „każda restauracja, a tym bardziej restytucja (rekonstrukcja) ogrodu historycznego może być przedsięwzięta dopiero po dokonaniu analizy polegającej na badaniach archeologicznych i na zebraniu wszystkich dokumentów dotyczących danego ogrodu lub ogrodów o analogicznym charakterze w celu zapewnienia mającym nastąpić działaniom charakteru naukowego. Przed przystąpieniem do prac wykonawczych, badania te powinny być zakończone wnioskami, które zostaną poddane pod rozwagę i uzależnione od zgody kolegialnej. Interwencja restauratora powinna uwzględnić ewolucję danego ogrodu. W zasadzie nie powinno się uprzywilejowywać jednej epoki na niekorzyść drugiej, chyba że stopień zniszczenia niektórych części ogrodu staje się wyjątkowo powodem restytucji [rekonstrukcji] uzasadnionej z tytułu istniejących pozostałości lub nieodpartej dokumentacji. Mogą też być przedmiotem ewentualnej restytucji [rekonstrukcji] te części ogrodu, które są najbliższe położone w stosunku do budowli zabytkowej dla uwidocznienia ich jednolitości”.

Źródło definicji: art. 15 i 16 Karty Florenckiej.

Projektowanie konserwatorskie – „opracowanie na podstawie wyników wielodyscyplinarnych badań oraz analizy wartościującej i diagnozy konserwatorskiej programu i projektu konserwatorskiego wyznaczającego zasadnicze założenia, cel i zakres niezbędnych działań, harmonogram zadań (postępowanie konserwatorskie) ułożonych we właściwej kolejności wraz z propozycjami metod i materiałów oraz określającego planowany efekt końcowy, dokonane zgodnie z zasadami etyki konserwatorskiej, dobrej praktyki i podporządkowane dobru obiektu”.

Źródło definicji: Rouba B. J., *Projektowanie konserwatorskie*, Ochrona Zabytków 2008/1, s. 57.

Aneks 2.

Współczesne podejście do ochrony i konserwacji zabytkowych parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni w pozostałych aktach prawnych

Kwestie uwarunkowań, mających wpływ na projektowane rozwiązania i sporządzanie dokumentacji projektowej, zawierają się również w przepisach innych aktów prawnych, spośród których do najistotniejszych należą:

- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. *o ochronie przyrody* (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1098) – określa zasady zagospodarowania i sposoby ustanawiania form ochrony przyrody. Zgodnie z art. 2 ust. 1 ww. ustawy, ochrona przyrody polega na zachowaniu, zróżnicowanym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody, m.in. krajobrazu, zieleni w miastach i wsiach, zadrzewień. Pojęcie „krajobraz kulturowy” stosowane jest w tej ustawie w rozumieniu art. 3 pkt 14 u.o.z.o.z. Ustawa posługuje się również pojęciem „tereny zieleni”, rozumianym jako „tereny urządzone wraz z infrastrukturą techniczną i budynkami funkcjonalnie z nimi związanymi, pokryte roślinnością, pełniące funkcje publiczne, a w szczególności parki, zieleńce, promenady, bulwary, ogrody botaniczne, zoologiczne, jordanowskie i zabytkowe, cmentarze, zieleń towarzysząca drogom na terenie zabudowy, placom, zabytkowym fortyfikacjom (...)”.

Ustawa przyznaje organowi ochrony zabytków kompetencje dotyczące uzgodnienia i opiniowania projektu planu ochrony dla parku krajobrazowego (art. 18 ust. 6b) oraz obszaru chronionego krajobrazu (art. 23a ust. 4), ustanawianych przez sejmik województwa.

Z punktu widzenia projektowania i prowadzenia prac w obiektach zabytkowej zieleni istotne są postanowienia dotyczące:

- ochrony siedlisk gatunków chronionych roślin i grzybów (art. 51 ust. 1) oraz zwierząt (art. 52 ust. 1) oraz trybu wydawania zezwoleń na niszczenie tych siedlisk,
- zasad wydawania zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewu z terenu nieruchomości (art. 83a ust. 1), przekazując w przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków kompetencje wcz, oraz treści wniosku o wydanie zezwolenia (art. 83b ust. 1),
- warunków zwolnienia z opłat za wycinkę, ograniczonych do przypadków związanych z „odnową i pielęgnacją drzew na terenie nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków”
- uzależnienia zezwolenia na usunięcie drzewa lub krzewu od określonych przez organ nasadzeń zastępczych lub przesadzenia tego drzewa lub krzewu (art. 83c ust. 3).

Powyższe przepisy dotyczące usunięcia drzewa lub krzewu z nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków mają podstawowe znaczenie, gdyż projektowanie prac konserwatorskich i restauratorskich w zabytkowych założeniach zieleni wiąże się najczęściej z wycinką drzew i krzewów. Obowiązujące przepisy wymagają uzyskania pozwolenia wcz, wydanego na podst. art. 36 ust. 1 u.o.z.o.z., jak i pozwolenia na podstawie art. 83a ust. 1 u.o.p. w sposób określony w rozdziale 4 tej ustawy¹.

- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. *Prawo budowlane* (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1333 ze zm.)
 - normuje działalność obejmującą sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określa zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach:
 - definiuje (art. 3) podstawowe pojęcia, takie jak: budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont, pozwolenie na budowę, obiekt budowlany, budowla oraz obiekt małej architektury, określając go jako niewielki obiekt, w szczególności: a) kultu religijnego, jak: kapliczki, krzyże przydrożne, figury, b) posągi, wodotryski i inne obiekty architektury ogrodowej, c) użytkowe służące rekreacji codziennej i utrzymaniu porządku, jak: piaskownice, huśtawki, drabinki, śmietniki;
 - wskazuje obiekty i roboty budowlane nie wymagające pozwolenia na budowę a wymagające zgłoszenia (art. 29 ust. 1 i 3), oraz obiekty i roboty budowlane nie wymagające pozwolenia na budowę i zgłoszenia (art. 29 ust. 2 i 4), przy czym w ust. 7 stwierdza się, że roboty budowlane, o których mowa w ust. 1–4, wykonywane przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków – wymagają decyzji o pozwoleniu na budowę, a na obszarze wpisanym do rejestru zabytków – wymagają dokonania zgłoszenia, a wniosek o wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę tych obiektów oraz zgłoszenia wymaga uprzedniego uzyskania pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków wydanego na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
 - określa warunki opracowania projektu budowlanego: jako uprawnione do jego opracowania wskazuje osoby posiadające uprawnienia budowlane

¹ Pismo GKZ z dnia 19 stycznia 2018 r., znak: DOZ-OAiK.6521.2.2018.MT

- w odpowiedniej specjalności (art. 34 ust. 2b), określa zawartość projektu budowlanego (art. 34 ust. 3) oraz warunek zatwierdzenia projektu zagospodarowania działki lub terenu oraz projektu architektoniczno-budowlanego w decyzji o pozwoleniu na budowę (art. 34 ust. 4);
- określa warunki zatwierdzenia projektu budowlanego i wydania decyzji o pozwoleniu na budowę przez organ administracji architektoniczno-budowlanej (art. 35);
 - uzależnia wydanie decyzji o pozwoleniu na budowę przy zabytku lub na obszarze zabytkowym od uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 39);
- rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 11 września 2020 r. *w sprawie szczegółowego zakresu i formy projektu budowlanego* (Dz. U. z 2020 r., poz. 1609);
 - rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 2 września 2004 r. *w sprawie szczegółowego zakresu i formy dokumentacji projektowej, specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych oraz programu funkcjonalno-użytkowego* (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1129);
 - ustawa z dnia 27 marca 2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 741 ze zm.);
 - ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1219 ze zm.);
 - ustawa z dnia 10 kwietnia 2003 r. *o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych* (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1363);
 - ustawa z dnia 28 marca 2003 r. *o transporcie kolejowym* (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1043 ze zm.);
 - ustawa z dnia 12 lutego 2009 r. *o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie lotnisk użytku publicznego* (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1079);
 - ustawa z dnia 28 września 1991 r. *o lasach* (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1275);
 - ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. *o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1326);
 - ustawa z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 247 ze zm.);
 - ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. *Prawo wodne* (t. j. Dz. U. z 2021 r., poz. 624 ze zm.);
 - ustawa z dnia 17 maja 1989 r. *Prawo geodezyjne i kartograficzne* (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 2052 ze zm.).

Aneks 3.

Współczesne podejście do ochrony i konserwacji zabytkowych parków, ogrodów i innych form zaprojektowanej zieleni w dokumentach międzynarodowych

Karta Wenecka (1964)²

W Karcie Weneckiej, stanowiącej rozwinięcie postanowień Karty Ateńskiej (1931)³, podkreślono obowiązek przekazywania obiektów zabytkowych przyszłym pokoleniom „w całym bogactwie ich autentyzmu”. Stwierdzono, że **konserwacja** zabytków, a zatem również parków, ogrodów oraz innych form zaprojektowanej zieleni, zakłada obowiązek ciągłości ich należytego utrzymania. Zauważono, że dobrej kondycji zabytku sprzyja jego „użytkowanie na cele użyteczne społecznie”, co jednak nie może pociągać za sobą „zmian układu lub wystroju”. Podkreślono również obowiązek konserwacji otoczenia zabytku, jeśli przetrwało ono w dawnych formach.

Zgodnie z zaleceniami tego dokumentu, **restauracja** zabytków powinna mieć charakter wyjątkowy, a jej celem powinno być „zachowanie i ujawnienie estetycznej i historycznej wartości zabytku”, z poszanowaniem autentycznej jego substancji zabytkowej. Punktem wyjścia dla restauracji powinny być wyniki badań zabytku. Jedną z ważnych konkluzji Karty Weneckiej jest stwierdzenie, iż restauracja ustaje tam, gdzie zaczyna się domysł.

W dokumencie tym stwierdzono również, iż wartościowy wkład każdej epoki do dziejów budowy zabytku powinien zostać w procesie restauracji uszanowany, a jedność stylowa nie może być jej celem. „Wydobycie spodniej fazy” może być usprawiedliwione jedynie „nikłym zainteresowaniem późniejszymi nawarstwieniami”, wysoką oceną historyczną, archeologiczną i estetyczną odsłanianych faz wcześniejszych, przy zadowalającym stanie ich zachowania.

„Elementy przeznaczone do zastąpienia części brakujących” powinny zostać harmonijnie zintegrowane z zabytkiem, odróżniając się jednak od części autentycznych tak, aby restauracja nie fałszowała dokumentu historii i sztuki. Pracom konserwatorskim powinna towarzyszyć dokumentacja, rejestrująca kolejne etapy procesu konserwatorskiego.

Karta Florencka (1981)⁴

Międzynarodowym dokumentem konserwatorskim, dedykowanym ochronie i konserwacji ogrodów historycznych, a w szczególności ich „żywej” substancji czyli szacie roślinnej, jest Karta Florencka. W dokumencie tym zastrzeżono, że inne kwestie, wynikające z traktowania ogrodu historycznego jako jednej z kategorii zabytków, powinny być rozstrzygane zgodnie z postanowieniami „Karty Weneckiej”.

Karta Florencka definiuje ogród historyczny jako kompozycję architektoniczno-roślinną, której podstawowe tworzywo stanowi roślinność, a więc materiał żywy, podlegający zniszczeniu i odrodzeniu. Autentyczność ogrodu dotyczy w równej mierze rysunku, wielkości poszczególnych części, dekoracji, doboru roślin i innych elementów składowych.

W dokumencie tym stwierdzono, iż ochrona ogrodów historycznych wymaga ich identyfikacji i inwentaryzacji, a także podejmowania działań takich jak: **utrzymanie** (pielęgnacja – *maintenance*), **konserwacja**, **restauracja** (odnowa), **restytucja** (rekonstrukcja – *reconstruction*)⁵. Podkreślono jednocześnie, że w powyższych procesach konserwatorskich ogród historyczny należy traktować jako spójną całość i ściśle koordynować wszelkie działania dotyczące poszczególnych jego elementów. Brak takiej koordynacji może doprowadzić do zniszczenia jednorodności obiektu.

² Karta Wenecka, op. cit., s. 19.

³ uchwalona na IV. Kongresie CIAM w 1933 r. w Atenach, dotycząca postulowanych zasad nowoczesnego projektowania urbanistycznego

⁴ Karta Florencka, op. cit., s. 59.

⁵ W wersji anglojęzycznej Karty Florenckiej używane są terminy: *maintenance*, *conservation*, *restoration*, *reconstruction*.

Za podstawowe działanie z zakresu utrzymania (pielęgnacji – *maintenance*) ogrodu uznano punktową wymianę roślin, a w działaniach długoterminowych cykliczne odnawianie nasadzeń. Stosowane rośliny powinny sprzyjać zachowaniu cech oryginalnych ogrodu historycznego. W ściśle określonych okolicznościach dopuszczalne są również restauracja i restytucja (rekonstrukcja) ogrodu historycznego. Uzasadnieniem podjęcia restauracji czy restytucji (rekonstrukcji), nawiązujących do wcześniejszych epok, mogą być znaczne zniszczenia istniejącej substancji zabytkowej, przy zachowaniu istotnych wcześniejszych relikwów lub posiadanie wiarygodnej dokumentacji archiwalnej. Uzasadnieniem restytucji (rekonstrukcji) może być również bezpośrednie sąsiedztwo budowli zabytkowej i potrzeba podkreślenia spójności kompozycji.

Restauracja i restytucja (rekonstrukcja) mogą być przedsięwzięte jedynie po przeprowadzeniu stosownych badań, w celu zapewnienia tym procesom naukowych podstaw. Zalecanymi w Karcie Florenckiej typami badań są: badania archeologiczne, analiza źródeł i dokumentów dotyczących badanego ogrodu, a także ogrodów analogicznych.

W Karcie Florenckiej, podobnie jak w Karcie Weneckiej, podkreślono konieczność zachowania historycznych związków z krajobrazem otaczającym.

Dokument z Nara o Autentyzmie (1994)

Dokument ten powstał w związku z rozbieżnościami w pojmowaniu autentyzmu w różnych kulturach i społecznościach – zwłaszcza autentyzmu tych zabytków, których trwałość jest ograniczona i wymagają one cyklicznej wymiany substancji materialnej dla podtrzymania ich trwania⁶.

W dokumencie tym podkreślono ogromne znaczenie, jakie ma autentyzm dla kluczowych etapów prac podejmowanych przy zabytkach: dla prac inwentaryzacyjnych, badawczych, konserwatorskich oraz restauratorskich. Stwierdzono, że „znajomość, zrozumienie i interpretacja pierwotnych i późniejszych cech charakterystycznych zabytku, historycznych zmian i znaczenia, jakie posiada, stanowią podstawę oceny autentyczności danego dobra kultury i dotyczą w takim samym stopniu jego formy, jak i materiału, z którego jest zbudowane”.

Za podstawowe źródła danych do oceny autentyzmu zabytków uznano koncepcję i formę, materiały i substancje, użytkowanie i funkcje, tradycję i technikę, położenie i rozmieszczenie, nastrój i ekspresję, stan oryginalny i zmiany w toku historii.

Zgodnie z duchem tego dokumentu ocena autentyzmu zabytku powinna uwzględniać jego rodzaj i kontekst kulturowy. Należy zatem w jej trakcie unikać „narzucania mechanicznych wzorów i ujednoliconych procedur”, gdyż w każdej kulturze, dla różnych typów zabytków, autentyzm może być pojmowany w odmienny sposób.

Europejska Konwencja Krajobrazowa (2000 r.)

Europejska Konwencja Krajobrazowa to dokument dotyczący ogółu krajobrazów europejskich, powstały z przeświadczenia, iż ich jakość ma wpływ na wiele aspektów życia współczesnego człowieka, przekładając się bezpośrednio na ogólny dobrobyt i wzmocnienie

⁶ Bezpośrednią przyczyną powstania Dokumentu z Nara o Autentyzmie był zgłoszony przez rząd Japonii problem, wynikający z niemożności zastosowania do oceny autentyzmu japońskich drewnianych świątyń kryteriów oceny autentyzmu odwołujących bazujących na ocenie autentyczności substancji. Obecnie dokument ten stanowi załącznik do „The Operation Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention”, co świadczy o jego randze.

europiejskiej tożsamości. Ponieważ zabytkowe parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni są ważnym elementem składowym kulturowych krajobrazów Europy, należy zatem uznać, że postanowienia Konwencji również i ich pośrednio dotyczą.

W Europejskiej Konwencji Krajobrazowej zauważono, że zasadniczą cechą krajobrazów jest zmienność w czasie. Wskazano też główne przyczyny ich współczesnych przekształceń: nowe technologie stosowane w rolnictwie, leśnictwie, przemyśle, nowe zasady wdrażane w planowaniu regionalnym i urbanistyce, transporcie i infrastrukturze technicznej, a także nowe modele funkcjonowania w turystyce i rekreacji. W związku z powyższym Strony – Sygnatariusze Konwencji zostały zobowiązane do ustanowienia i wdrożenia polityki ukierunkowanej na ochronę, zarządzanie i planowanie krajobrazu. Nałożono na nie także obowiązek identyfikacji i waloryzacji krajobrazów, określenie przyczyn ich transformacji oraz wskazanie ogólnych ram polityki względem nich (określenie celów jakości krajobrazu – *Landscape quality objectives*).

Ważnym przesłaniem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej jest wskazanie na fakt, iż współczesne społeczeństwa zamieszkujące Europę pragną pełnić aktywną rolę w kształtowaniu krajobrazu, zgodnie ze swoimi aspiracjami względem niego. Dlatego jednym z ważnych celów dla Stron jest podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie wartości krajobrazów, ich roli w życiu społeczeństw i skutków wprowadzanych w nich zmian.

Podsumowując kluczowe postulaty zawarte w międzynarodowych kartach i konwencjach, dotyczących bezpośrednio lub pośrednio zagadnień związanych z parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, należy zauważyć, iż kładą one ogromny nacisk na poszanowanie autentyzmu obiektów i obszarów zabytkowych, przy czym w definiowaniu tego pojęcia nakazują uwzględnienie specyfiki zabytku i jego kontekstu kulturowego. Płynie z nich też jasny przekaz o konieczności uszanowania w pracach prowadzonych przy zabytkach nawarstwień wszystkich epok.

W dokumentach tych jest mowa o kilku typach działań podejmowanych przy zabytkach, różniących się generalnie zakresem niezbędnej interwencji konserwatorskiej. W przypadku ogrodów historycznych są to: utrzymanie (*maintenance*), konserwacja⁷, restauracja i restytucja (rekonstrukcja – *reconstruction*). Podstawowym, stałym działaniem powinno być bieżące utrzymanie (*maintenance*) oraz konserwacja. Jeśli jednak stan ogrodu tego wymaga należy przeprowadzić restaurację lub restytucję (rekonstrukcję), dla których w szczególności należy zapewnić naukowe podstawy. Kładzie się w nich też ogromny nacisk na fakt, iż współczesne społeczeństwa pragną odgrywać aktywną rolę w zarządzaniu dziedzictwem kulturowym. Wobec powyższego konieczne jest podnoszenie ich świadomości, co do wartości tego dziedzictwa.

⁷ Konserwacja zabytków architektury, zgodnie z Kartą Wenecką, jest równoznaczna z utrzymaniem: „Podstawą konserwacji zabytków architektury jest (ich) stałe utrzymanie” (Karta Wenecka art. 4).